

Mieczysław Skowroński
WSP Bydgoszcz

A D A P T A C J A W Ś R O D O W I S K U Z A W O D O W Y M N A U C Z Y C I E L I

U w a g i w s t ę p n e

W roku szkolnym 1973/74 Zakład Badań Oświatowych Instytutu Kształcenia Nauczycieli w Bydgoszczy przeprowadził badania ankietowe na temat adaptacji w środowisku zawodowym nauczycieli - absolwentów WSN, WSP, uniwersytetów, politechnik i WSI, którzy po raz pierwszy rozpoczęli pracę zawodową w roku szkolnym 1973/74.

Sondaż ten jest fragmentem badań, które zostały zakrojone na dużo szerszą skalę. I tak np. kolejnym etapem będzie ocena przygotowania absolwentów wyższych uczelni do pracy w szkole i środowisku w opinii dyrektorów szkół.

Głównym celem przeprowadzonych badań ankietowych było zebranie jak najwięcej informacji na temat adaptacji początkujących nauczycieli w ich środowisku zawodowym. Odpowiedzi respondentów na postawione w ankietach pytania oraz dodatkowe wypowiedzi, jakie do nich dołączyli, umożliwiają w dużym stopniu uzyskanie tych informacji.

D a n e o s o b o w e o r e s p o n d e n t a c h

1. Płeć

Z ogólnej liczby respondentów zdecydowaną większość, bo aż 80,0% stanowiły kobiety. Przy podziale na typy szkół, kobiety stanowiły bezwzględną większość w szkołach podstawowych, gdzie odsetek ich wyniósł 87,0%. Należy tu dodać, iż odsetek ten w szkołach podstawowych miast do 50 tys. mieszkańców stanowił nawet 100%. Stosunkowo liczna była grupa kobiet w liceach ogól-

noksztalcących oraz technikach zawodowych (83,0% i 82,0%). Jedyne w liceach zawodowych odsetek kobiet wyniósł 60,0%, a w zasadniczych szkołach zawodowych zaledwie 57,0 %.

2. Pochodzenie społeczne

W toku omówienia zebranego materiału badawczego dokonano analizy składu socjalnego respondentów. Wynika z niej, że w badanej zbiorowości najwyższy odsetek stanowili nauczyciele pochodzenia robotniczego (50,0%). Najwięcej z nich pracowało w szkołach podstawowych (50,0%), liceach ogólnokształcących (24,0%) i zasadniczych szkołach zawodowych (18,0%). Prawie 29,0% respondentów spośród ogólnej liczby badanych pochodziło z inteligencji pracującej, przy czym najwięcej pracowało ich w szkolnictwie podstawowym (34,5%) i w liceach ogólnokształcących (31,1%). Największy odsetek początkujących nauczycieli pochodzenia chłopskiego (wynoszący ogółem 19,0%) był w szkołach podstawowych (52,6%) oraz w liceach ogólnokształcących i technikach zawodowych (po 15,8%).

3. Wykształcenie

Spośród ogółu badanych 46,0% posiadało wykształcenie uniwersyteckie ze stopniem magisterskim, 50,0% - wyższe zawodowe, 1,0% - niepełne wyższe (SN), a tylko 3,0% podało, że posiada wykształcenie średnie pedagogiczne.

Najwyższy odsetek respondentów z wyższym wykształceniem uczył w liceach zawodowych (100,0%). Dalej były licea ogólnokształcące i technika zawodowe, gdzie odsetek ten wyniósł odpowiednio 79,2% i 72,7%. Natomiast najmniej nauczycieli z wyższym wykształceniem było w szkołach podstawowych, bo zaledwie 17,3%.

Największy odsetek respondentów z wyższym wykształceniem zatrudniony został w miastach poniżej 50 tys. mieszkańców (62,5%). Następnie w dużych miastach (61,9%) i wreszcie na wsi, gdzie wyniósł zaledwie 14,7% osób.

Informacje na temat adaptacji młodych nauczycieli w środowi- sku szkolnym

Warunki socjalno-bytowe respondentów

Z ogólnej liczby ankietowanych 53,0% podało, że stałym miejscem zamieszkania były miejscowości, w których znajdowały się szkoły. Pozostały odsetek (47,0%) początkujących nauczycieli mieszkał poza miejscowością, w której znajdowała się szkoła. Szczególnie ostro występował ten problem w ostatniej grupie, wśród nowych nauczycieli szkół podstawowych. Na ogólną ich liczbę 46 osób, aż 61,0% osób dojeżdżało do pracy. Wśród nauczycieli szkół miejskich problem ten był również trudny, bowiem do szkół tych dojeżdżało 59,0% ankietowanych. Należy tu dodać, iż odległość od miejsca zamieszkania do miejsca pracy wynosiła od 7 do 24 km. Odsetek respondentów dojeżdżających do pozostałych typów szkół, a więc do liceów ogólnokształcących, zasadniczych szkół zawodowych, techników oraz liceów zawodowych wyniósł odpowiednio: 25,0%, 35,0%, 25% oraz 22,0%.

Jednym z istotnych warunków pracy początkujących nauczycieli jest ich sytuacja mieszkaniowa. W oparciu o przeprowadzone badania można stwierdzić, że warunki mieszkaniowe respondentów inaczej kształtują się w miastach, a inaczej na wsi.

Mieszkania samodzielne (spółdzielcze) miało zaledwie 8,0% ogólnej liczby ankietowanych, natomiast mieszkania samodzielne (z Wydziału Kwaterunkowego) otrzymało tylko 15,0% ogółu respondentów. Warto tu jeszcze dodać, iż najwięcej mieszkań samodzielnych (z Wydz. Kwaterunkowego) posiadali nauczyciele na wsi, natomiast spółdzielczych - w miastach powyżej 50 tys. mieszkańców. Stosunkowo liczna była grupa nauczycieli posiadających pokój sublokatorski. Odsetek ich wyniósł 26,0% ogólnej liczby respondentów. Natomiast 40,0% początkujących pedagogów podało, iż mieszka u rodziców. Pozostałe 11,0% osób stwierdziło, że mieszka w budynkach szkolnych (pokoje w internatach oraz szkołach).

Dotyczyło to szczególnie nauczycieli liceów ogólnokształcących. Warunki materialne wśród badanych nauczycieli przedstawiały się następująco: 5,0% ogólnej ich liczby podało, iż ma warunki bardzo dobre, 34,0% - dobre, 56,0% - zadawalające i tylko 5,0% ogólnej liczby respondentów odpowiedziało, że ma warunki materialne ciężkie.

Przygotowanie respondentów do wykonywania zawodu przez uczelnie

Ciekawe, a jednocześnie niepokojące są wypowiedzi początkujących nauczycieli na temat przygotowania ich do wykonywania zawodu nauczycielskiego przez uczelnie. Z ankiet wynika, że jedynie 32,0% ogólnej liczby respondentów zostało właściwie przygotowanych do wykonywania zawodu nauczycielskiego. Uczelnie nie dała właściwego przygotowania do wykonywania zawodu w opinii 8,0% ankietowanych. Prawie 59,0% młodych nauczycieli stwierdziło, że uczelnie przygotowują kandydatów do wykonywania zawodu nauczycielskiego tylko częściowo, a 1,0% respondentów nie odpowiedziało na pytanie. Z ankiet respondentów wynika, że studenci prawie wszystkich uczelni uczą się przede wszystkim metodyki, natomiast bardzo mało prowadzą zajęć praktycznych. W związku z tym postuluje się więcej zajęć praktycznych w czasie odbywania studiów. Są również takie uwagi pod adresem uczelni, ażeby przygotowała ich lepiej do prawidłowego wykorzystania wiedzy w pracy dydaktycznej, a szczególnie wychowawczej.

Pierwsze kontakty respondentów ze szkołą

Jak wiadomo, pierwszy kontakt ze szkołą, z jej dyrektorem oraz gronem nauczycielskim ma kapitalne znaczenie dla samego nauczyciela oraz dla przyszłej jego działalności pedagogicznej. Bez względu na większość początkujących nauczycieli (85,0%) została przyjęta w nowym miejscu pracy życzliwie.

Sporo respondentów (14,0%) stwierdziło, iż zostało przyję-

tych w nowym miejscu pracy obojętnie. Najwyższy odsetek w tym zakresie odnotowaliśmy w technikach zawodowych (25,0%) i szkołach podstawowych (17,0%), najniższy - w zasadniczych szkołach zawodowych (8,0%), liceach ogólnokształcących (4,0%) i liceach zawodowych (2,0%). Niechętnie w nowym miejscu pracy przyjęło 1,0% ogólnej liczby ankietowanych (szkoły podstawowe na wsi).

Ciekawe odpowiedzi otrzymano na pytanie postawione w ankiecie, a dot. uroczystości powitania początkujących nauczycieli. Otóż 78,0% respondentów podało, że w szkole odbyła się taka uroczystość. Najwyższy odsetek przypadł na zasadnicze szkoły zawodowe (88,0%), licea ogólnokształcące (84,0%) i szkoły podstawowe (83,0%). Najniższy wykazały technika i licea zawodowe, gdyż zaledwie 50,0%.

S t o s u n e k g r o n a n a u c z y c i e l s k i e - g o d o p o c z ą t k u j ą c y c h n a u c z y c i e - l i

Ważnym krokiem kandydatów do startu zawodowego był ich pierwszy kontakt z gronem nauczycielskim szkoły. Większość ankietowanych, bo 78,0% podała, że koleżanki i koledzy byli dla początkujących nauczycieli życzliwi i koleżeńscy. Wypowiedzi pozostałych respondentów świadczą o obojętnym bądź niechętnym stosunku do młodych nauczycieli. Spośród ogółu badanych spory odsetek, bo aż 85,0%, nie miał trudności w kontaktach ze współpracownikami, 12,0% miało je częściowo, a tylko 3,0% posiadało trudności, z czego największy odsetek przypadł na szkoły podstawowe na wsi oraz licea ogólnokształcące w małych miastach.

Poważne źródło wychowawczego oddziaływania na młodego nauczyciela stanowi zespół nauczycielski. Dużą rolę mogą tu odegrać bardziej doświadczeni nauczyciele, którzy powinni dążyć do ściślejszej współpracy członków całego grona i do ułatwienia młodym kadrom wejścia w tryb życia szkoły. Chodzi o stworzenie takich warunków, aby młody człowiek jak najwcześniej poczuł się pełnoprawnym członkiem kolektywu pedagogicznego. Z zebranych w tym względzie wypowiedzi wynika, że pozycja początkującego nauczyciela na posiedzeniach rady pedagogicznej w opinii 65,0% respondentów była dobra i poprawna, ponieważ członkowie rady II-

czyli się ze zdaniem młodego nauczyciela.

Jednak w wielu jeszcze zespołach nauczycielskich spotkać można taką atmosferę, że uwagi początkującego nauczyciela są traktowane z pewną rezerwą albo dość często w ogóle się nie liczą. Prawie 15,0% ankietowanych podało, że członkowie rady pedagogicznej liczą się ze zdaniem początkującego nauczyciela tylko częściowo, natomiast aż 20,0% że nie liczą się w ogóle.

Jak wiadomo, jednym z podstawowych czynników ułatwiających pracę pedagogiczną jest współpraca z rodzicami. W ogólnej liczbie osób, 27,0% respondentów podało, że współpraca z rodzicami uczniów układa się dobrze - 4,6% - poprawnie i 64,0% dostatecznie. Jedyne 4,4% ankietowanych stwierdziło, iż współpraca układa się źle, z czego najwyższy odsetek odnotowaliśmy w zasadniczych szkołach zawodowych małych miast oraz w szkołach podstawowych na wsi. Wśród przyczyn złej współpracy respondentów najczęściej wymieniali następujące: rodzice bardzo mało interesują się dziećmi i nie interesują się wynikami uczniów w nauce.

S t o s u n e k d y r e k c j i s z k ó ł d o p o - c z ą t k u j ą c y c h n a u c z y c i e l i

Decydujące znaczenie w pracy początkujących nauczycieli ma kontakt z dyrekcją szkół. Młodzi nauczyciele wymagają pieczołowitej opieki i pomocy ze strony dyrektorów szkół. Z zebranych w tym względzie wypowiedzi respondentów wynika, że pierwsze kontakty są różne. I tak na postawione w ankiecie pytanie: "Czy otrzymał/a/ Pan/i/ wskazówki dotyczące wykonywania czynności zawodowych", jedynie 54,0% ogólnej liczby ankietowanych odpowiedziało pozytywnie. 11,0% badanych nie otrzymało żadnej pomocy ze strony dyrekcji szkół i aż 35,0% osób stwierdziło, że pomoc ta była tylko częściowa. Tak więc z powyższych danych widać, że okres wdrażania do zawodu nauczycielskiego wymaga ze strony wszystkich dyrektorów szkół i ich zastępców specjalnej pomocy i opieki nad młodymi adeptami tego zaszczytnego zawodu.

Na zadowolenie z pracy zawodowej składają się m.in. także czynniki, jak: dobre stosunki z przełożonymi, zagadnienie opieki

pedagogicznej, dydaktycznej itp. nad początkującymi nauczycielami. Prawie 76,0% ogólnej liczby ankietowanych podało, że dyrektorzy szkół i ich zastępcy pomagają młodym nauczycielom w rozwiązywaniu różnych problemów. Najwięcej pomocy otrzymują oni w sprawach dydaktycznych, bo 37,0% ogólnej ich liczby. Około 17,0% osób otrzymało pomoc w sprawach wychowawczych, 13,0% - organizacyjnych, 6,0% - socjalno-bytowych i 3,0% w sprawach innych (różnych). Należy tu jeszcze dodać, że spory odsetek (16,0%) respondentów nie odpowiedział na postawione w ankiecie pytanie.

W toku omówienia zebranego materiału badawczego dokonano analizy stosunku początkującego nauczyciela do dyrektora szkoły lub jego zastępcy. Ogółem 71,0% ogólnej liczby ankietowanych darzy swego dyrektora (zastępcę) zaufaniem. Ale znalazły się też i takie wypowiedzi, które świadczą o braku tego zaufania. Takich odpowiedzi udzieliło 4,0% ogólnej liczby respondentów. 23,0% osób odpowiedziało, iż tylko częściowo darzy swego dyrektora względnie zastępcę zaufaniem i wreszcie 2,0% nie udzieliło odpowiedzi.

W kontaktach z przełożonymi przytłaczająca większość respondentów, bo aż 92,0% ogólnej liczby ankietowanych nie miała trudności. Prawie 4,0% osób miało trudności częściowo i 4,0% trudności z przełożonymi, z czego najwięcej w szkołach podstawowych na wsi.

Bardzo ciekawe odpowiedzi otrzymano na pytanie postawione w ankiecie: "Gdyby Pan/i był/a/ dyrektorem szkoły, jakie zmiany wprowadziłby/łaby/ Pan/i/ w szkole?". Młodzi nauczyciele zgłaszali dość liczne i bardzo realne wnioski, zmierzające do poprawy warunków pracy w szkole. Postulowano więc m.in.: zmianę systemu zebrań i wywiadówek z rodzicami, zwiększenie troski o wyposażenie pracowni szkolnych, budowę nowych szkół, wzmocnienie dyscypliny wśród uczniów, równomierny podział pracy społecznej, prowadzenie bardziej rzeczowych konferencji rady pedagogicznej, większą troskę o uczniów dojeżdżających, równy podział godzin ponadwymiarowych itp.

Trudności i zadowolenie początkujących nauczycieli

Około 58,0% ogólnej liczby początkujących nauczycieli nie miało trudności w przystosowaniu się do pracy, 33,0% - częściowo i tylko 9,0% osób spotkało się z przeszkodami.

Sporo młodych nauczycieli podało, iż napotykało na szereg trudności w pierwszym okresie pracy. I tak 29,0% ogólnej liczby respondentów stwierdziło, że miało kłopoty natury wychowawczej, 18,0% - dydaktycznej i 13,0% - organizacyjnej. Prawie 22,0% ankietowanych nie miało żadnych trudności, a 18,0% nie udzieliło odpowiedzi. Najwięcej trudności wychowawczych mieli nauczyciele techników i liceów zawodowych (po 56,0%), dydaktycznych - nauczyciele liceów ogólnokształcących (34,0%) i wreszcie na trudności organizacyjne skarżyło się najwięcej nauczycieli szkół podstawowych (20,0%).

Zarówno w odpowiedziach na pytania, jak również w dodatkowych wypowiedziach respondenci ankiety nauczycielskiej dali wyraz swojemu stosunkowi do zawodu nauczycielskiego. Ponad 49,0% ogólnej liczby nowych nauczycieli było zadowolonych z dotychczasowej pracy, gdyż ta dała im dużo satysfakcji.

Około 6,0% ogólnej liczby ankietowanych stwierdziło, że dotychczasowa praca w szkole nie daje im satysfakcji.

Wreszcie spory odsetek (45,0%) respondentów stwierdził, że dotychczasowa praca w szkole daje im tylko częściowo satysfakcję. Problem satysfakcji z dotychczasowej pracy w szkole wiąże się bezpośrednio z innym pytaniem postawionym w ankiecie, a dotyczącym ewentualnie nowego wyboru zawodu. Stosunkowo duży odsetek badanych, bo 75,0% ogólnej liczby ankietowanych, odpowiadając na pytanie ankiety stwierdził, że wybrałby ponownie zawód nauczycielski. I tak najwięcej respondentów wybrałoby ten zawód ponownie spośród nauczycieli szkół podstawowych (83,0%), 75,0% - liceów ogólnokształcących, techników i liceów zawodowych, a tylko 50,0% nauczycieli zasadniczych szkół zawodowych.

Pozostałe 25,0% respondentów nie wybrałoby ponownie zawodu nauczycielskiego.

Prawie 41,0% ogólnej liczby ankietowanych podało, że konkretna praca z uczniami pokrywa się z ich wyobrażeniami o pracy nauczyciela, a 22,0%, że tylko częściowo. 21,0% osób stwierdziło, że praca ta nie pokrywa się z ich wyobrażeniami, ponieważ uważali ją za łatwiejszą i przyjemniejszą. Należy tu jeszcze dodać, że 16,0% ogólnej liczby respondentów nie odpowiedziało na postawione w ankiecie pytanie.

Katastrofalna wręcz sytuacja istnieje w szkołach w zakresie posiadanej bazy dydaktycznej. Prawie połowa ogólnej liczby ankietowanych (ponad 46,0%) stwierdziła, że nie ma wystarczających pomocy naukowych, gabinetów, biblioteczek podręcznych itd. Najwięcej brak ich w liceach ogólnokształcących (54,0%) i szkołach podstawowych (50,0%). Tylko 22,0% respondentów podało, że posiada wystarczającą bazę dydaktyczną, a 21,0% - tylko częściowo wystarczającą. Szkoda, że 11% początkujących nauczycieli nie odpowiedziało na pytanie w tej sprawie.

Ogólnie trzeba stwierdzić, że początkujący nauczyciele sporo czasu poświęcają na przygotowanie lekcji. Z danych liczbowych zawartych w ankietach wynika, że najczęściej, bo 24% wszystkich nauczycieli przeznaczają średnio dziennie dwie godziny na przygotowanie się do lekcji, 13% - 3 godziny i po 12% nauczycieli odpowiednio 1,5 i 2 - 3 godziny. Największą liczbę godzin (4 - 5) na przygotowanie lekcji przeznaczają nauczyciele szkół podstawowych, zasadniczych szkół zawodowych oraz techników zawodowych.

Z ogólnej liczby początkujących nauczycieli tylko 26% stosuje nowoczesne metody nauczania, a 71% osób stosuje je tylko częściowo. Pozostałe 3% respondentów odpowiedziało, że nie stosuje nowoczesnych metod nauczania głównie z uwagi na brak pomocy naukowych.

Funkcje zawodowe i społeczne początkujących nauczycieli

Jednym z ważnych czynników ułatwiających pracę pedagogiczną początkującym nauczycielom jest ich właściwe obciążenie obowiązkami zawodowymi i społecznymi. Około 72,0% respondentów uczyło przedmiotów zgodnie z wyuczoną specjalnością. Natomiast

pozostały odsetek (28 %) skarżył się, że przedmioty nauczania nie były zgodne z ich posiadanymi kwalifikacjami. Najwyższy odsetek tych ostatnich zatrudniony został w szkołach podstawowych na wsi (50,0%), w miastach poniżej 50 tys. mieszkańców (42,0%) i wreszcie w dużych miastach (33,0%).

Kolejne zagadnienie to liczba godzin ponadwymiarowych. Na ogólną liczbę badanych 80,0% posiada takie godziny. I tak w technikumach zawodowych wszyscy początkujący nauczyciele mieli godziny ponadwymiarowe. W dalszej kolejności uplasowali się respondenci zasadniczych szkół zawodowych (86%) liceów ogólnokształcących (83%), liceów zawodowych (80%) i wreszcie nauczyciele szkół podstawowych (72%).

Należy tu jeszcze dodać, że odsetek początkujących nauczycieli na wsi, posiadający godziny ponadwymiarowe wyniósł aż 91,0%, a nauczycieli szkół podstawowych w miastach poniżej 50 tys. mieszkańców zaledwie 33,0%. W miastach powyżej 50 tys. mieszkańców żaden z początkujących nauczycieli w szkołach podstawowych nie posiadał godzin ponadwymiarowych.

Spośród ogólnej liczby ankietowanych 78,0% posiadało wychowawstwo klas. Najwięcej wychowawstw mieli nauczyciele zasadniczych szkół zawodowych (93%) i techników zawodowych (91%). W dalszej kolejności byli nauczyciele szkół podstawowych (80%), liceów ogólnokształcących (62%) i w końcu liceów zawodowych (60%). Część początkujących nauczycieli otrzymała po dwa wychowawstwa. Ten stan rzeczy zanotowaliśmy jedynie wśród nauczycieli zasadniczych szkół zawodowych (29%) i szkół podstawowych (24%).

Na podstawie analizy istniejącego stanu rzeczy można stwierdzić, iż były poważne przypadki obciążenia początkujących nauczycieli dodatkowymi funkcjami zawodowymi, jak np. opieka nad kołami zainteresowań, organizacjami młodzieżowymi, społecznymi itp. Z badań ankietowych wynika, że wszyscy początkujący nauczyciele pełnili jakąś dodatkową funkcję zawodową w szkołach. Faktycznie jednak było inaczej, bowiem tylko 76,0% ogólnej liczby respondentów posiadało te funkcje. Wniosek stąd, że część początkujących nauczycieli otrzymała po 2 lub 3, a nawet 4

dodatkowe funkcje zawodowe.

Biorąc pod uwagę środowisko problem ten wyglądał w ten sposób, że na wsi nie miało dodatkowych funkcji zawodowych 20,6% ogólnej liczby osób tam zatrudnionych, w miastach poniżej 50 tys. mieszkańców tylko 16,7% i największy odsetek, bo 31,0% był wolny od tych funkcji w miastach powyżej 50 tys. mieszkańców. Największy odsetek początkujących nauczycieli nie miał dodatkowych funkcji zawodowych w zasadniczych szkołach zawodowych (50,0%) i liceach zawodowych (40,0%). W liceach ogólnokształcących nie miało ich 25,0% respondentów, a w szkołach podstawowych już tylko 19,6%. Należy tu dodać, że w technikum zawodowych wszyscy początkujący nauczyciele obciążeni zostali takimi funkcjami.

Jeżeli chodzi o funkcje społeczne pełnione na terenie szkoły (np. w organizacjach politycznych i społecznych), to jedynie 5 osób podało, że pełniło takie funkcje. Jeden z respondentów był skarbnikiem POP (technikum zawodowe w mieście poniżej 50 tys. mieszkańców), 2 było inspektorami BHP z ramienia ZNP (licea ogólnokształcące w mieście poniżej i powyżej 50 tys. mieszkańców) i 2 sprawowało funkcje sekretarza koła TKKS (zasadnicza szkoła zawodowa w mieście poniżej 50 tys. mieszkańców i szkoła podstawowa na wsi).

Funkcje społeczne poza szkołą pełniło 4 początkujących nauczycieli. Jeden z nich pełnił funkcję skarbnika Ogniska ZNP (liceum ogólnokształcące w mieście poniżej 50 tys. mieszkańców), 2 - sekretarza Ogniska ZNP (zasadnicza szkoła zawodowa i liceum ogólnokształcące w miastach poniżej 50 tys. mieszkańców) i 1 respondent był członkiem Zarządu Gminnego ZSMW (szkoła podstawowa na wsi).

Młodzi nauczyciele odpowiedzieli również na pytanie dotyczące ich zainteresowania pozazawodowego. Większość z nich wykazała zainteresowanie literaturą (29,0%), teatrem (10,0%), sportem (18,0%), filmem (11,0%) oraz muzyką (10,0%).

Uwagi końcowe - wnioski

W oparciu o przeprowadzone badania - mimo iż trudno traktować je jako reprezentatywne dla ogółu początkujących nauczycieli (z powodu zbyt małej liczby otrzymanych ankiet) - wynikają przecież określone uwagi i wnioski. Mogą być one ważne zarówno dla władz oświatowych, dyrekcji szkół, jak i wyższych uczelni.

Pod adresem władz uczelni duży odsetek respondentów wysunął postulat wprowadzenia większej liczby zajęć praktycznych w czasie trwania studiów. Poza tym część z nich (absolwenci uniwersytetów) stwierdziła, że należałoby wprowadzić więcej godzin z zakresu metodyki nauczania, pedagogiki i psychologii.

Kolejny wniosek, jaki nasuwa się na podstawie wyżej ustalonych badań pod adresem władz uczelni, jak też i instancji partyjnych, to zainteresowanie w większym stopniu problemami pracy ideowo-politycznej wśród studentów. Stosunkowo mało absolwentów wyższych uczelni - członków Partii - przychodzi do pracy zawodowej w szkolnictwie.

Ten drugi problem muszą widzieć także władze oświatowe, dyrekcje szkół, a przede wszystkim terenowe organizacje partyjne (POP) w poszczególnych środowiskach i typach szkół. Zbyt mało bowiem młodych nauczycieli wstąpiło do partii w początkowym okresie ich pracy zawodowej.

Palącym problemem jest zwiększenie liczby mężczyzn w zawodzie nauczycielskim. Problem to na pewno trudny i nie nowy. Niemniej jednak udałoby się go może złagodzić, chociaż w minimalnym stopniu przez skierowanie jednego mężczyzny z trzech absolwentów szkół średnich (których szkoły średnie mają prawo kierować na studia wyższe bez obowiązku zdawania egzaminu wstępnego) na kierunek pedagogiczny.

W celu podniesienia poziomu szkół wiejskich, należy kierować tam więcej nauczycieli z wyższym wykształceniem, zwłaszcza do tworzących się zbiorczych szkół gminnych.

Powyższe badania potwierdziły, iż młodzi nauczyciele napotykają w swojej pracy zawodowej na stosunkowo duże trudności

zarówno na odcinku dydaktyczno-wychowawczym, jak i organizacyjnym.

Podstawowym warunkiem właściwej adaptacji nowych nauczycieli w ich środowisku zawodowym jest odpowiednia sytuacja mieszkaniowa. Tymczasem 2/3 respondentów dojeżdżało do szkół podstawowych na wsi i w miastach do 50 tys. mieszkańców. Aby ten problem rozwiązać, trzeba zwiększyć liczbę mieszkań z puli urzędów gminnych i miejskich oraz mieszkań spółdzielczych, jak również przyspieszyć budowę domów nauczyciela.

Sporo zadań mają jeszcze do wykonania władze szkolne, dyrekcje szkół, organizacje polityczne, społeczne i związkowe w zakresie adaptacji początkujących nauczycieli w ich środowisku zawodowym. Trzeba wrócić we wszystkich szkołach do dobrej tradycji, jaką jest (w większości szkół) uroczyste powitanie początkujących nauczycieli wobec młodzieży, grona nauczycielskiego oraz rodziców.

Grona nauczycielskie wszystkich szkół muszą być życzliwe, koleżeńskie i tworzyć dobrą, twórczą atmosferę pracy. Na posiedzeniach rady pedagogicznej musi się liczyć zdanie wszystkich nauczycieli i tych doświadczonych, pracujących kilka lub kilkanaście lat, i tych początkujących. Niezależnie od stażu pracy trzeba rozpatrywać wspólnie wszystkie problemy.

Na podstawie analizy istniejącego stanu rzeczy trzeba mocno podkreślić, że szczególną rolę do spełnienia mają tu dyrektorzy szkół oraz ich zastępcy. Problem, który musi być rozwiązany niezwłocznie, to równomierny przydział funkcji zawodowych i społecznych oraz sprawiedliwy podział godzin ponadwymiarowych. W miarę możliwości należy przydzielać młodym nauczycielom przedmioty nauczania zgodnie z wyuczoną specjalnością i posiadanymi kwalifikacjami. Z pewnością w wielu szkołach, szczególnie małych, nie będzie to problem łatwy do rozwiązania.

Dyrektorzy szkół muszą wykazać znacznie więcej troski, aniżeli dotychczas, o zabezpieczenie szkół w odpowiednią bazę dydaktyczną. Problem ten trzeba załatwić natychmiast. Życzliwy stosunek do wszystkich początkujących nauczycieli we wszyst -

kich szkołach już od pierwszego dnia pracy zawodowej - oto główne ich zadanie i obowiązek. Poza tym należy otoczyć młodych nauczycieli wszechstronną opieką i pomocą w rozwiązywaniu wszystkich problemów. Należy i warto, gdyż zasługują na to 77,0% spośród nich wybrać zawód nauczycielski z zamiłowania, a 79,0% stwierdziło, że ukończony kierunek studiów jest zgodny z ich zainteresowaniami (75,0% wybrałoby ten zawód ponownie).

I wreszcie początkujący nauczyciele mają prawo i mogą żądać od dyrektorów szkół opieki i pomocy - aż 75,0% respondentów darzy ich przecież zaufaniem.

